

Zadoščenje nad uspelim bojkotom na Koroškem

Zadnji številki koroških slovenskih tednikov »Naš tednik« in »Slovenski vestnik« jasno kažeta zadoščenje zavednih koroških ljudi nad uspelim bojkotom štetja manjšine. »Naš tednik« prinaša čez vso prvo stran velik naslov »Slovinci uspeli z aktivnim bojkotom!«, kjer piše med drugim: »V zgodnjih popoldanskih urah preštevane nedelje so dospela iz številnih krajev dvojezičnega ozemlja vedno nova poročila o vedno novih in originalnih oblikah bojkota. Številne variacije — večkrat lokalno pogojene — niso le pokazale, da so rojaki z navdušenjem sledili bojkotu, ampak jih je to navdušenje motiviralo k številnim aktivnim oblikam bojkota — celo bolj aktivnim, kot sta priporočali obe osrednji organizaciji. Tako številčnost kakor tudi intenziteto teh bojkotnih akcij sta presegle pričakovanja NSKS in ZSO. Vse te akcije so imele en skupni cilj: onemogočiti in osmešiti vsako statistiko. Noben resen statistik naj ne bi mogel priznati in označiti številke takšnega štetja kot uporabljive. Rojaki po dvojezičnem ozemlju so napram individualnemu in kolektivnemu terorju bili zelo iznajdljivi. Če so števni mogočnjaki računali s konkretno določeno obliko bojkota ter se pripravili, da bi jo preprečili, so Slovenci v tisti vasi brž izbrali drugo metodo — in jo tudi izvedli.« List nato navaja številne take domiselne in večkrat humoristične oblike bojkota. Ta dobra volja in hladnokrvnost zavednih koroških Slovencev spričo take provokacije, kot jo je pomenilo štetje, je še posebno dober znak za razpoloženje in moralo našega ljudstva na Koroškem.

»Slovenski vestnik« pa piše o uspelem bojkotu pod krepkim naslovom: »Štetje je padlo Avstriji na glavo — Bojkot je vsestransko uspel«. V drugem uvodniku pod naslovom »Kako naprej?«, ki ga je napisal predsednik Zveze slovenskih organizacij dr. Franci Zwitter, pa je med drugim rečeno: »Sedaj je od vlade odvisno, ali želi tako reševanje (z razgovori, op. ur. N.L.), ali pa se raje ponovno poda na prav tako spolzko pot izigravanja manjšine z nekim novim vodstvom po lastni želji, kar bi nujno privedlo do enakega fiaska, kakršno je bilo in se bo izkazalo nedeljsko preštevaje. Mi smo — da še enkrat ponovimo — za take

(dalje na 2. strani)

Andreottiju grozi nevarnost iz Krščanske demokracije

Ni še dolgo, kar se je moral bati Andreotti nevarnosti za svojo enostrankarsko vladno s strani socialistične in komunistične levice, katere podporo v obliki »neglasovanja« potrebuje za odobritev svojih gospodarskih ukrepov v parlamentu. Zdaj pa se začneja kazati nevarnost za obstoj njegove vlade s strani njegove lastne stranke. Cela vrsta krščansko - demokratičnih politikov je že izrazila svoje negodovanje nad sedanjim položajem, ko komunisti dejansko omogočajo obstoj Andreottijeve krščansko-demokratske vlade, plačilo pa dobivajo v obliki vedno novih koncesij, kar jim lajša napredovanje po njihovem strateškem načrtu za prodiranje na vladno področje, ali po domače rečeno, pri osvajanju oblasti. Prosluli zgodovinski kompromis, ki je vzbujal svoj čas toliko odpora in razburjanja ne le pri Krščanski demokraciji, se tako na tihem in po malem spreminja v dejstvo.

Ni samo republikanski voditelj La Malfa tisti, ki to trdi. To ugotavljajo in trdijo zdaj že mnogi tudi v Krščansko - demokratični stranki in odtod negodovanje pri tistih plasteh v njej, ki jih označuje levi tisk za »desne« in »konservativne«. Levi listi očitajo Krščanski demokraciji, da ni razumela lekcije volitev 20. junija. Po tolmačenju levega tiska so namreč volitve potrdile, da gre Italija na levo in da za KD ni in ne more biti drugega izhoda kakor

sporazum s komunistično stranko za skupno vladanje. Večji del krščansko - demokratičnih politikov pa meni, da temu ni tako in da so volitve ravno pokazale, da večina italijanske javnosti, posebno pa volivci Krščanske demokracije, nočejo, da pride do »zgodovinskega kompromisa« in da pridejo komunisti na vladno. Če bi se to zgodilo, bi KD nedvomno izgubila zaupanje mnogih svojih volivcev. Odtod vedno očitnejše nerazpoloženje nasproti Andreottijevi vladi, ki se že opira na komuniste, ker ji drugo ne preostane.

Vprašanje pa je, če obstaja sploh kaka druga alternativa. Socialisti so se na sedanju svojega glavnega odbora ponovno izjavili proti sodelovanju s Krščansko demokracijo v vladi in proti obnovitvi leve sredine. Oni hočejo »vlado v sili«, v kateri naj bi bile zastopane vse stranke razen misovcev. Ti naj bi predstavljali edino opozicijo. Krščanska demokracija pa noče niti take »vlade v sili«, ampak še vedno upa, da si bodo socialisti premislili in bodo privolili v obnovo leve sredine.

Ni mogoče reči, kaj se bo iz tega izcimilo. Medtem raste inflacija naprej, lira pada naprej, sindikati ženejo svoje stavke naprej in nočejo slišati o tem, da bi tudi delavci doprinesli kaj k varčevanju za ozdravljenje gospodarstva, pa tudi druge ka-

J. Mlinar

(Dalje na 2. strani)

ZA RATIFIKACIJO OSIMSKIH SPORAZUMOV

Čeprav italijanski tržaški dnevnik, voditelj desničarskih organizacij, socialistični disident in bivši tržaški podžupan Giuricin, radikalci in drugi tržaški nacionalistični krogi nadaljujejo s kampanjo proti ratifikaciji osimskih sporazumov med Italijo in Jugoslavijo, vse kaže, da bo italijanski parlament konec tega ali v začetku drugega meseca končno potrdil omenjeno mednarodno pogodbo in njene priloge. V poslanski zbornici so namreč vse pristojne komisije izrekle povoljno mnenje, tako da je izčrpan celotni postopek in manjka le glasovanje v zbornici. Misovci so sicer napovedali obstrukcijo, s čimer se bo razprava nekoliko zavlekla, a je že zdaj jasno, da bo italijansko - jugoslovanska pogodba gotovo potrjena. Sporazume mora nato ratificirati še senat, kjer verjetno ne bo velikih težav, nato si bosta obe vladi izmenjali ratifikacij-

ske listine in tedaj bo osimska pogodba postala polno veljavna.

O osimskih sporazumih sta ta teden razpravljala tudi tržaški občinski in pokrajinski svet. Razpravo so zahtevali misovci, liberalci in socialistični disident Giuricin, ki so sicer z različnimi utemeljitvami v bistvu vsi zahtevali, naj parlament ne odobri že podpisane mednarodne pogodbe, češ da je treba določena vprašanja ponovno proučiti. Svetovalci vseh skupin ustavnega loka pa so se sporazumeli o vsebini enotne resolucije, ki je bila tudi z veliko večino glasov odobrena tako v občinskem kot v pokrajinskem svetu. Resolucija zahteva takojšnjo ratifikacijo osimskih sporazumov, kajti to ni samo v interesu obeh sosednjih držav, temveč tudi v interesu miru v tem delu Evrope.

RADIO TRST A

: : NEDELJA, 28. novembra, ob: 8.00 Poročila; 8.15 Dobro jutro; 8.30 Kmetijska oddaja; 9.00 Sv. maša; 9.45 Vera in naš čas; 10.00 Praznična matineja; 10.30 Nedeljski sestanek; 11.00 Kratka poročila; 11.05 Mladinski oder »Veter mi je povedal«; Radijska pravljica, napisal Jožko Lukeš; 11.35 Nabožna glasba; 12.00 Poročila; 12.15 Glasba po željah; 13.00 Ljudje pred mikrofonom; 13.15 Slovenske ljudske pesmi; 13.35 Klasično, a ne preravno; 14.00 Kratka poročila;

: : PONEDELJEK, 29. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Obletnica tedna; 9.40 Koncert; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz utrinek; 10.30 Naši kraji in ljudje v slovenski umetnosti (Lelja Rehar); 11.00 Glasbena šahovnica; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Glasbena šahovnica; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Sestanek; 14.00 Novice; 14.05 Janez Jalen »Ovčar Marko«, dramatizacija (Lojzka Lombar) 1. del; 14.25 Glasba na našem valu; 15.30 Poročila; 16.00 Martinu Komedijska na mostu, operna enodejanka; 16.40 Od melodije do melodije; 17.00 Kratka poročila; 17.20 Polifonska glasba; 17.40 Ansambli v našem studiu;

: : TOREK, 30. novembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Nekoč je bilo; 9.40 Koncert; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz; 10.30 Liki iz naše preteklosti; 10.40 Prosta pot med notami; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Iz slovenske glasbene folklorne; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Sestanek; 14.00 Novice; 14.05 Janez Jalen »Ovčar Marko«, dramatizacija (Lojzka Lombar) 2. del; 14.25 Glasba; 15.30 Poročila; 16.00 Janez Matičič: Koncert za klavir in orkester. Pri klavirju skladatelj; 16.25 Od melodije do melodije; 17.00 Kratka poročila; 17.30 Za najmlajše; 18.00 Kratka poročila; 18.05 Problemi slovenskega jezika; 18.15 Slovenski zbori;

: : SREDA, 1. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Dogodki iz naše zgodovine; 9.40 Koncert sredi jutra; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz utrinek; 10.30 Klepetata Jušta in Milka; 10.50 Glasbena šahovnica; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Glasbena šahovnica; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Sestanek ob trinajstih; 14.00 Novice; 14.05 Janez Jalen »Ovčar Marko«, dramatizirala Lojzka Lombar, 3. del; 14.25 Glasba na našem valu; 15.30 Poročila; 16.00 Duo Senia - Cabai, van Beethoven: Sonata v d duru; 16.20 Od melodije do melodije; 17.00 Kratka poročila; 17.30 Za najmlajše;

: : ČETRTEK, 2. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Nekoč je bilo; 9.40 Koncert; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz utrinek; 10.30 Pogovori o slovensčini; 10.40 Od popevke do popevke; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Naš posnetek; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Sestanek; 14.00 Novice; 14.05 Janez Jalen »Ovčar Marko«, dramatizacija (Lojzka Lombar) 4. del; 14.25 Glasba na našem valu; 15.30 Poročila; 16.00 Koncert okteta »Gallus«; 16.20 Od melodije do melodije;

: : PETEK, 3. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Slovenske žene; 9.40 Koncert sredi jutra; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz utrinek; 10.30 Včerajšnji poklici (Lelja Rehar); 11.00 Glasbena šahovnica; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Glasbena šahovnica; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Sestanek; 14.00 Novice; 14.05 Janez Jalen »Ovčar Marko«, dramatizacija (Lojzka Lombar) 5. del; 14.25 Glasba na našem valu; 15.30 Poročila; 16.00 Antonio Bibalo: Sinfonia notturna; 16.25 Od melodije do melodije; 17.00 Kratka poročila;

: : SOBOTA, 4. decembra, ob: 7.00 Poročila; 7.20 Dobro jutro; 8.00 Novice; 8.05 Tjavdan; 9.00 Kratka poročila; 9.05 Tjavdan; 9.30 Pojdimo se glasbo; 9.40 Koncert; 10.00 Poročila; 10.15 Jazz utrinek; 10.30 Družina v sodobni družbi; 10.50 Lahka glasba; 11.30 Kratka poročila; 11.35 Pratlka; 12.00 Glasba po željah; 12.45 Poročila; 13.00 Poročila; 13.00 Sestanek; 14.00 Novice; 14.05 Janez Jalen »Ovčar Marko«, dramatizacija (Lojzka Lombar) 6. del; 14.25 Glasba na našem valu; 15.30 Poročila; 15.45 Poslušajmo spet; 17.00 Kratka poročila; 17.20 Izbirajte v diskoteki;

Deželni svet o oddajah radia Trst A

Pred dnevi je deželni svet Furlanije - Julijske krajine razpravljal o televizijskih in radijskih oddajah v naši deželi. Odbornik Cocianni je v obširnem poročilu obravnaval vse aspekte tega problema in se zavzel za čimvečjo regionalizacijo televizijskih in radijskih oddaj. Poročal je tudi o stikih, ki jih je deželna uprava imela z drugimi obmejnimi deželami, v katerih živijo narodnostne manjšine. Posebno srečanje o vprašanih radijskih in televizijskih oddaj je bilo v Dolini Aoste 23. in 24. oktobra, kjer je bilo prisotno tudi odposlanstvo iz naše dežele.

O poročilu odbornika Cociannija se je razvila zelo zanimiva in živahna razprava, v katero so posegli svetovalci Štoka, Lonza, Puppini, Morelli, Trauner, Bettoli, Volpe in Biasutti. Omejimo se na poseg svetovalca Slovenske skupnosti Draga Štoke, ki je ostro kritiziral prekinitev večernih oddaj slovenskega radia Trst A in izrazil razočaranje slovenskih poslušalcev, ker še zdaj nimajo svojih televizijskih oddaj, čeprav se jim to obljublja že celo desetletje.

O prekinitvi radijskih oddaj je Štoka dejal, da je do tega prišlo brez predhodnega posvetovanja s slovenskimi organizacijami oziroma s poslušalci. Vodstvo RAI TV — je dejal slovenski svetovalec — je baje sklenilo prenehati z oddajami ob 19.30 na podlagi neke čudne statistike ustanove DOXA, ki je o tem vprašanju vprašala za mnenje le peščico zamejskih Slovencev. S tem da se oddaje Radia Trst A prenehajo ob 19.30 — je nadaljeval dr. Štoka — pomeni, da jih lahko poslušajo le gospodinje in bolniki, oziroma tisti ljudje, ki so ves dan doma. Med te gotovo ne moremo prišteti delavcev, ki gredo za 8. uro na delo in se

vračajo domov v poznih večernih urah. Prav tako ne moremo reči, da takšen urnik Radia Trst A zadovoljuje študente ali učno osebje, saj šola ves dan zaposluje našo študirajočo mladino. Prav tako ne more tak urnik zadovoljiti kmetov, ki se v poletnem času vračajo s polja tudi ob 9. uri zvečer, ko je že davno konec oddaj radia Trst A, je rekel Štoka. Ob koncu svojega govora se je svetovalec Slovenske skupnosti zavzel za ponovno vzpostavitev prejšnjega urnika Radia Trst A, tako kot to velja za nemški radio v Bocnu in za vse radijske postaje v Evropi, kjer živijo manjšinske skupnosti. Ob koncu se je zavzel za čim širšo avtonomijo slovenskega radia ter za dopolnitev organika.

Z izvajanjem svetovalca Slovenske skupnosti so se strinjali predstavniki vseh strank. Ob kraju zasedanja je bila sprejeta resolucija, v katero je na predlog svetovalca Štoke bila vnešena zahteva, naj se čimprej ustanovijo slovenske televizijske oddaje. Resolucija poleg tega zahteva, naj se sloven-

ske radijske oddaje uskladijo s potrebami slovenskih poslušalcev, zlasti v večernih urah. Za resolucijo so glasovali predstavniki vseh strank, razen misinov, ki so bili proti.

—o—

ZADOSCENJE NAD USPELIM
BOJKOTOM NA KOROŠKEM

(nadaljevanje s 1. strani)

razgovore o bistvenih vprašanjih, ne pa za zgolj alibi razgovore, kakršna so bila doslej domala vsa srečanja med vlado in manjšino, ker se skoraj nikdar ni upoštevalo nobenega še tako pozitivnega predloga prizadevanja narodne skupnosti. Ko so zadnji razgovori z eksperti kazali tozadevno konstruktivnejši pristop, jih je vlada očitno na pritisk nemških nacionalistov zaradi tega prekinila, ne pa mi. To je resnica na ljubo treba v tej zvezi posebno poudariti!

K temu bi mi dodali, da je uspeli bojkot štetja nedvomno hud udarec za »Heimatdienst«, organizacijo koroških nemško govorečih šovinistov, ki ne more verjeti, da so postali Slovenci tako trda kost. Ta kost pa je tudi ostra in se bo zapičila pohlepne mu volku »Heimatdienstu« v goltanec.

ANDREOTTIJU GROZI NEVARNOST
IZ KRŠČANSKE DEMOKRACIJE

(nadaljevanje s 1. strani)

tegorije se še naprej upirajo, da bi se čemu odrekale, tudi premožni krogi nočejo ničesar žrtvovati od svojega obilja. Tako se lahko zgodi, da bo lepega dne barometer italijanskega gospodarstva nenadno padel in nastal bo orkan, ki bo odnesel vrednost lire kot suh list po zraku, in vse institucije italijanske demokracije se bodo zamajale. Če se ne zgodi čudež. Toda ogromna večina Italijanov trdno verjame, da bo nekdo naredil njim na ljubo tak čudež, ali Bog, ali Andreotti, ali Berlinguer ali mogoče sloviti Pinko Palinko, samo da jim ne bo treba zares kaj žrtvovati od tistega, kar so si že prigrabili na račun skupnosti, zlasti mladih generacij, ki se zamenjujejo na službo, in starih, ki se jim pokojnine in sanje o brezskrbni starosti spreminjajo v papir.

NOVICE

Predsednik senata Fanfani je predlagal ustanovitev dvostranske vlade KD - PSI (krščanski demokrati in socialisti), rekoč da je drugače nevarnost, da bo prišlo do novih predčasnih parlamentarnih volitev. Vzbudil je živahne negativne reakcije s strani PSI in KPI, čeprav je nevarnost predčasnih volitev res v zraku. Zadržuje jo le strah pred še hujšo zaostritvijo gospodarske krize.

Iraška vlada okrutno uničuje kurdsko prebivalstvo, ki je še ostalo v iraškem Kurdistanu. Iraška letala zažigajo kurdske vasi z napalmom, vojska pa pobija prebivalstvo ali ga nasilno preseljuje v ravnino, v Kurdistanu pa se naseljujejo Arabci. Nobena država in tudi Združeni narodi se ne zmenijo za ta genocid kurdskega naroda.

V Angoli se je spet razvnela državljanska vojna, ker sta začeli organizaciji, ki nasprotujeta sedanji levi vladi, z novimi gverilskimi akcijami, ki jih skušajo zadušiti čete v krvi.

V Evropi pričakujejo, da bo vnesel Carter v ameriško zunanjo politiko več metode in tudi drugačno »vsebino«, kar naj bi izkoristila tudi zahodna Evropa, da bi prišla bolj do veljave v ameriški in v svetovni politiki. Seveda pa je to odvisno predvsem od nje same.

So na drugih planetih v vesolju razumna bitja?

Na to vprašanje so odgovarjali mnogi znanstveniki še vse do pred kratkim optimistično. Po njihovem mnenju je nemogoče, da bi na tolikih milijardah planetov v vesoljskem prostoru — seveda v drugih galaksijah ne bilo vsaj nekaj milijonov takih, na katerih mora biti življenje, in med njimi je po statistični verjetnosti tudi precej takih, kjer je doseglo življenje stopnjo razumnih bitij. Toda zdaj, ko ameriški vesoljci niso našli niti najmanjše sledi kakšnega življenja na Luni in ko dve vesoljski sondi »Viking« prav tako nista odkrili še najmanjšega znaka življenja na Marsu, kjer bi teoretično že lahko obstajalo življenje vsaj v svojih nižjih ali najnižjih oblikah, moramo začeti malo bolj skeptično gledati na možnost življenja, kaj šele razumnih bitij v vesolju.

Glede na ogromno število planetov, ki bi morali imeti — po verjetnostnem računu — podobno ozračje in kjer bi borale vladati podobne razmere, kar zadeva možnosti življenja, kot naša Zemlja, ni izključeno, oziroma je čisto možno, da na nekaterih res obstaja življenje in da so kje tudi razumna bitja. Vendar pa je izkušnja z Luno in Marsom pokazala, da je življenje v resnici nekaj izrednega in čudovitega, pravi čudež, in da ni pričakovati, da se je ta čudež ponovil na mnogih planetih. Ne zadoštujejo samo določeni pogoji, v katerih se potem pojavi življenje nekako avtomatično.

Kaže, da take avtomatičnosti ni in da je potrebno še nekaj drugega, kar »ukreše« življenje. Religije pravijo, da je tisti, ki vkreše življenje, Bog. Kak znanstvenik se bo morda namrdnil, toda dozda se še ni nikomur posrečilo dokazati, da lahko nastane življenje avtomatično ali da ga lahko ukreše iz mrtve narave kdo drug. Razen tega bi ne zadostoval samo tak dokaz. Tako umetniško ukresano življenje bi moralo vsebovati tudi možnost razplojevanja in silovitega razvoja, ki ga razodeva življenje na naši Zemlji, razvoja, ki je nedoumljiv čudež že zaradi harmonije in lepote, ki jo razodeva v vseh oblikah.

Tako življenje najbrž ne pozna serij, čeprav bi razodevale te drugačne oblike kot na Zemlji. Zato je tudi zelo malo verjetno, da bo človeštvo kdaj naletelo v vesolju na druga razumna bitja. Srečati bi se morala dva zares nedoumljiva čudeža, da bi se to zgodilo. Če se bo, bo to najbrž enkratni dogodek. Vsekakor pa tudi v tem primeru ni pričakovati, da bodo tista razumna bitja na višji civilizacijski stopnji kot človeštvo na naši Zemlji. Tudi glede tega so bili mnogi znanstveniki doslej preveč optimisti. Toda če bi res krožili po vesolju okrog svojih sonc planeti, kjer bi obstajale višje ali celo za milijone let bolj razvite civilizacije, zakaj se ne javijo? Človeštvo je že precej desetletij v stanju, da prestreže njihove signale. Lahko bi tudi poskušale poslati vesoljske

ladje, ki bi pristale na Zemlji ali vsaj stopile z njo v stik, a tudi to se ne zgodi. Vse tisto, kar se danes piše in govori o »letečih krožnikih«, »neugotovljenih letečih predmetih« in podobno so le pravljice ali optične prevare, v bistvu pa dokaz, da ljudje, pa naj se delajo še tako ateiste in skeptike glede nadnaravnega življenja, morajo in hočejo verovati v nekaj »nadnaravnega«: bodisi v Drakule in strahove, bodisi v močljive z drugih svetov, ki obletavajo s svojimi letečimi krožniki ali skodelicami kot mušice naš planet. Toda če bi imeli res kaj pameti v glavi — oziroma če bi sploh obstajali — bi morali že davno pristati na Zemlji in stopiti v stik z nami. Morali bi vedeti, da jim nihče nič noče in da bi jih sprejeli celo z godbo in s šopki v rokah belooblečenih deklic, če bi želeli. Niti misliti ni, da bi jih požrli, že zaradi strahu pred bacili, ki jih morda nosijo s seboj, ne.

Zelo verjetno torej nikjer v vesolju ne obstaja višja civilizacija, kakor je naša, tudi, če se je kje ponovil oziroma tudi zgodil čudež čudežev, da se je razvilo morebitno, a malo verjetno življenje do stopnje razumnih bitij. Ta so kvečjemu v štadiju ljudi kamene dobe ali malo več kot razvitejši živali. Človek, kot smo mi, je skoro gotovo enkratni. Zaman je upati, da bodo naleteli naši vesoljci kdaj na kakem planetu v vesolju na plavalaske s plavimi očmi ali na črnolasko z velikimi rjavimi očmi in bleščeče belimi zobmi. Zgodi se lahko kvečjemu to, da bodo naleteli na nekaj vmesnega med Drakulo in orangutanom. Na tako srečanje pa človeštvo ni treba, da čaka preveč nestrpnost.

F. M.

ČLOVEK PROTI LETU 2000

Kronike nam pripovedujejo o veliki krizi, ki je zajela krščanski svet okoli leta 1000. »Tisoč in ne več tisoč...« se je glasila starodavna prerokba in ljudje so se pripravljali na konec sveta: eni z molitvijo in mrtvičenjem telesa, drugi sredi veseljačenja in popivanja. Ko je dolga noč molitve in orgij ob prelomu tisočletja prešla, je po prvi zaprepačenosti počasi nastopilo iztreznjenje. Drugi »tisoč« je bil pomirljivo daleč...

Danes nas od tega drugega »tisoč« ne loči niti četrto stoletje. Časi in družba so se spremenili: živimo sredi blaginje, ki ji v zgodovini, kljub krizi, ki nas gnjavi, ni para; v »skrbniški državi«, ki nam jamči socialno zavarovanje, plačan dopust, brezplačno šolanje; v sobah, ki so pozimi ogrevane in poleti »klimatizirane«; in kar se naših »duhovnih« skrbi tiče, so prej posvečene tvarnim dobrinam potrošniške družbe, kot pa mističizmu in askezi. Misel na posebnosti, ki so pred nekaj leti na snežnih planjavah Mont Blanca hoteli pričakati »konec sveta«, pa se jim je pri računih očitno nekaj zataknilo, nas zabava. Zakaj ne, saj živimo sredi razsvetljenas znanosti dvajsetega stoletja, v strahu pred atomsko vojno in v vznemirjenosti nad vesoljskimi dosežki; vse bolj urejamo svoje življenje in mišljenje z logiko elektronskih računalnikov.

In vendar so prav znanstveniki tisti, ki vnašajo v našo potrošniško samozadovoljnost diskordantno noto. Takoj po drugi svetovni voj-

ni je Albert Einstein odposlal svoj slaven telegram: »Svet je pred krizo in tisti, ki odločajo, niso osveščeni. Moč, ki jo je človek sprostil, je spremenila vse, razen našega načina mišljenja, in tavamo proti katastrofi, kot je še ni bilo. Mi, znanstveniki, ki smo sprostili to neizmerno moč...«

To ni ostal osamljen klic vprijeti v puščavi. Fizikom so se pridružili biologi. Leta 1960 je René Dubois imel v Brookhavenskem fizikalnem laboratoriju (New York) zgodovinski niz predavanj o mejah znanstvenih raziskav in o problemih, ki jih odpira medicinska znanost. Tematika je na prvi pogled nedolžna, obračun, ki ga je znanstvenik potegnil, pa je do skrajnosti vznemirljiv. Morda bi ga najbolje nakazali z mottom iz slavne Goyeve jedkanice: »El sueño de la rason produce monstruos« (Sanje razuma postajajo grozote). V to dobo sodi tudi vrsta škandalov z zdravili, ki so povzročili svetovno ogorčenje. Pripeljali so tako svetovno javnost do spoznanja, da ji medicinska znanost včasih zato, da bi jo rešila ene bolezni, povzroča drugo, dostikrat usodnejšo; po drugi strani pa so pripeljali znanstvene raziskovalce do vedno večje moralne osveščenosti, ki je potem dobila vidno merilo v večanju števila prepovedi cele kopice zdravil.

Za sedemdeseta leta našega stoletja je značilna eksplozija ekološke zavesti. Kasandrin krik znanstvenikov Reneja Duboisa (Rockefellerjeva univerza, New York), La Monta Colea

(Cornellska univerza), Paula Ehrlicha (Stanfordska univerza), Eugenea Oduma (Georgijska univerza) in mnogih drugih, med katerimi je morda najmarkantnejši Barry Commoner (Washington University iz Saint Louisa), je prodiral najprej do zavesti ameriških mas (in dobil novo dimenzijo: politično konkretizacijo), nato pa, po začetnem nezaupanju, do svetovne javnosti. Začetno nezaupanje si je kaj lahko razlagati. Ekologija se je kot dejavnik pojavila na politični sceni kmalu po nemirih leta 1968. Obstajal je upravičen sum, da bi to lahko bila »diverzantska akcija«, ki naj bi odvrnila pozornost od revolucionarnih podvigov mladinske levice. Kritiki so med drugim pripomnili, da ekologi s svojimi globalnim gledanjem na naravo razglashajo nevarnosti za vsakim vogalom, pozabljajo pa na prioritete pri akciji. Izredno kritičen odnos do ekologije je zavzel tudi tretji svet, katerega stališče je najbolj drastično nakazal neki afriški politik: »Če naj izbiram med sinjim nebom in jeklarno, vzamem jeklarno, ker od sinjega neba ni kruha«.

Vendar pa se je kmalu izkazalo, da je problem pristen in občuten v industrializiranih državah tako na kapitalističnem Zahodu kot na socialističnem Vzhodu. Nekaj primerov: 15. aprila 1970 je strah pred herbicidi prisilil Pentagon, da je ukinil uporabo kemičnega defolijansa Agent Orange (2, 4, 5-T) v Vietnamu. Pri novembrskih volitvah istega leta so ameriški volivci odrekli zaupanje šestim od dvanajstih senatorjev z najslabšo »ekološko preteklostjo« in odobrili milijardo dolarjev za kontrolo onesnaževanja. Kot nalašč je v avgustu bila

(Dalje na 4. strani)

Otroški vrtec v Lonjerju - zadeva skupnosti

Otroci v Lonjerju so že drugi teden brez varstva v otroškem vrtcu. Stavba otroškega vrtca je bila poškodovana ob potresu 6. maja. S popravili so pričeli pred dvema tednoma in tako prisilili otroke, da ostanejo doma. Na pritisk staršev je tržaška občina poskrbela za premostitev vrtca k Sv. Ivanu, ne da bi poskrbela za ustrezen prevoz. Dejansko je delovanje vrtca okrnjeno. Starši so nastopili pri ustanovi ONAIRC, na občini in obvestili prefekturo. Svetoivanska konzulta se je izrekla za nujno in pozitivno rešitev vprašanja. Svetovalci Spetič (KPI), Dolhar (S.Sk.) in Hreščak (PSI) so vložili nujno in ostro vprašanje na župana. Že sama enotna pobuda kaže, da gre za kočljivo vprašanje. Župan sam je zagotovil odposlanstvu, da bo poskrbel za prevoz in edini pokazal določeno zavzetost, medtem ko sta bili ustanova Onairc in pristojno odborništvo tržaške občine popolnoma gluhi.

Kljub vsemu so otroci še vedno doma. Starši in predstavniki svetoivanske konzulte se že dva tedna borijo za rešitev vprašanja, obredli so vse pristojne urade. Gre za temeljno vprašanje nemotenega delovanja vrtca, okrnitev katerega predstavlja celo kršitev mednarodnega dogovora. Pri odgovornih krogih primanjkuje predvsem dobre volje za rešitev problema. Ponovno moramo poudariti dejstvo, da si kot skupnost

ne moremo in ne smemo privoščiti trošenja dragocenih energij za obrambo že zagotovljenih pravic. Zato mora biti v takih primerih reakcija takojšnja ob podpori celotne skupnosti, da je pritisk odločilen. Vsako popuščanje pomeni za narodno skupnost ogromno škodo.

— o —

HVALEVREDNA POBUDA

Prosvetno društvo »Igo Gruden« iz Nabrežine bo v nedeljo, 28. t.m., odkrilo spominsko ploščo v počastitev slovenskega pesnika in nabrežinskega rojaka Iga Grudna. Svečanost bo ob 11. uri v nabrežinskem Bregu (nad portičem). Udeleženci se bodo zbrali ob 10,30 pred društvenim sedežem v Nabrežini.

GLASBENA MATICA - TRST

Sezona 1976-77

Tretji abonmajski koncert

V četrtek, 2. decembra 1976 ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu

KOMORNI ZBOR

RTV - LJUBLJANA

Dirigent: Marko Munih

Rezervacije, prodaja vstopnic v pisarni Glasmatice (Ul. R. Manna 29, tel. 418-605) in eno uro pred pričetkom koncerta pri blagajni Kulturnega doma.

— o —

VOLITVE V ŠOLSKE ORGANE

Na državnem trgovskem tehničnem zavodu Žiga Zois v Trstu bodo v nedeljo, 28. t. m., volitve v kolegialne šolske organe. Volišče bo odprto od 8. do 20. ure.

Aktualno znanstveno srečanje

V sredo in četrtek je bilo v Trstu zelo aktualno znanstveno srečanje, ki sta ga priredili ekonomska fakulteta tržaške univerze in Visoka ekonomska - komercialna šola v Mariboru. Tema srečanja so bili pravni in gospodarski problemi, ki nastajajo zaradi ustanovitve industrijskih prostih con. Prvi dan sta predavala prof. Gianni Sartorati in prof. Leo Gusel. Sartorati je govoril o gospodarskih in finančnih vprašanjih, ki nastajajo zaradi realizacije industrijskih prostih con. Gusel pa je obravnaval gospodarska, finančna in organizacijska vprašanja v industrijskih prostih conah. V razpravo so posegli predsednik tržaške industrijske cone Antonini, prof. Danilo Vezjak, dr. Mastropasqua, prof. Danilo Požar in inž. Colautti. V sredo je dr. Piccini

govoril o finančnih vprašanjih v industrijskih prostih conah, prof. Bobek je obravnaval vprašanja bank in finančnih tokov v industrijskih prostih conah, profesorica Pagnini je govorila o vprašanju zaščite okolja v prostih conah, prof. Tine Lah pa o podobni temi.

V četrtek sta predavala prof. Janez Nemec (pravna vprašanja v industrijskih prostih conah) in prof. Conetti (mednarodno in zasebno pravo ter proste cone).

— o —

POPRAVEK

Skrat v tiskarni nam jo je spet zagodel. V zadnji številki je povzročil, da je izpadel podpis pod pismom uredništvu: »Baiovari« so bili res Nemci. Podpis se je glasil »Nebavarec«.

REVIJA

CERKVENIH PEVSKIH ZBOROV

V nedeljo, 28. t. m. bo v Kulturnem domu v Trstu, ulica Petronio 4, tradicionalna revija cerkvenih pevskih zborov. Začetek ob 17. uri. Naša javnost je vabljena, da se je udeleži v čim večjem številu.

ČLOVEK PROTI LETU 2000

(Nadaljevanje s 3. strani)

zajela kopico največjih mest po celem svetu, od New Yorka do Tokia, prava epidemija smrti. Milijoni prizadetih meščanov so se čutili kot kanarčki v premogovnikih: prisiljeni, da umrejo, da bi lahko druge opozorili na prežeko nevarnost. Velik vtis je naredilo tudi sporočilo, ki ga je slavn norveški antropolog in raziskovalec Thor Heyerdahl poslal Združenim narodom s papirusovega splava Ra, s katerim je preplul Atlantski ocean, da bi dokazal, da bi bili podobno lahko storili tudi stari Egipčani. Smrdeči naftni madeži so pokrivali preko 1400 morskih milj Atlantika in to zunaj običajnih poti mednarodne morske plovbe. Celih 14 dni ni mogla posadka pomivati posode v onesnaženem morju. Heyerdahlu se je pridružil prestižni morjeslovec Jacques Coustou, ki je pribil, da je onesnaženje in preveliko izkoriščanje postalo usodno za preko 40 odst. življenja v oceanih. Istega leta je »kogai« (onesnaženje okolja), po zastrupitvi 48 otrok v Tokiu, postal eden glavnih političnih argumentov v Deželi vzhajajočega sonca. Nekako ob tem času je tudi sosedna ljudska Kitajska, sporočila, da se

morajo njena mesta spoprijemati s problemom onesnaženja.

Podobno je bilo v Sovjetski zvezi, kjer so se tehnokrati marsikdaj požvižgali na posledice za okolje v hlastenju za hitrim industrijskim razvojem. Tako so n. pr. postavili veliko kemično tovarno tik ob Tolstojevu Jasnaji Poljani: izpuhi iz njenih dimnikov zastrupljajo bližnji gozd in užitek predanih turistov. Papirna industrija je skoro izbrisala znake življenja v Bajkalskem jezeru. Gladina Kaspijskega morja se je znižala za preko 2,5 m zaradi jezov na Volgi. Posledica je padec produkcije kaviarja. Preko ena tretjina vode, kjer so drstile jesetrovke, je zamenjala suha zemlja.

Vendar pa so socialistične dežele, kar se onesnaženja tiče, na boljšem. Prvič, ker sta lahka industrija in motorizacija na splošno manj razviti; drugič, ker zaradi centralizirane uprave lahko hitreje in koreniteje ukrepajo; tretjič, ker so se problema lotili dobrih pet let pred Zahodom, če lahko sklepamo po poljski Zgornji Šleziji, kjer so se s problemom okolja začeli spoprijemati že leta 1965. Vendar pa tudi tam ni šlo vse gladko, kot nam dokazuje izjava, ki jo je novembra 1970 dal profesor Tadeusz

Zielinski, planski komisar: »Industrijski uravnotežitelji nas ne vidijo radi. Zastavljamo jim namreč vprašanja. Koliko bo družbo stala izpolnitev vašega plana? Koliko ste onesnažili zrak in vodo? Koliko ljudi ste skoncentrirali v mestne konglomerate?«

Leta 1972 so stališča ekologov dobila nepričakovano podporo s poročilom, ki ga je za Rimski klub, elitno združenje znanstvenikov, državnikov in ekonomistov, izdelal slavn MIT, Massachusetts Institute of Technology. Gre za študijo, ki dokazuje, da je človeško dejanje doseglo planetarne dimenzije. Ne drži več to, kar je veljalo vsa stoletja do industrijske revolucije, namreč, da je vsak, še tako velik podvig civilizacije, neskončno majhen v primerjavi z dimenzijami planeta Zemlje. V teh letih dosega človeštvo meje svojega ekonomskega in industrijskega razvoja. Priporočila, ki se nekako sama od sebe ponujajo ob branju tega poročila, je strnjeno povzel nizozemski državnik, bivši predstavnik pri EGS, Sioco Mansholt, s krilatico: »Zero growth« — nobena rasti industrijskih pokazateljev.

To je hiter zgodovinski pregled problemov, ki spremljajo človeštvo na pragu drugega tisočletja in ki jih bomo razvili v prihodnjih nadaljevanjih.

S. M.

Množična udeležba zborov na »Cecilijanki 76«

Tudi letos je bila v Katoliškem domu v Gorici tradicionalna »Cecilijanka«, ki zaradi velikega števila nastopajočih zborov že nekaj let traja dva dni. Nastopa sta bila v soboto, 20. t.m. zvečer, in v nedeljo, 21. t.m. popoldne. Zlasti nedeljskega nastopa, ki ga je deloma direktno prenašala tudi radijska postaja Trst A, se je udeležilo mnogo poslušalcev.

Iz seznama zborov, ki so sodelovali na letošnji reviji, je razvidno, da so prišli iz vseh treh pokrajin dežele Furlanije - Julijske krajine, kjer prebivajo Slovenci, to je z Goriškega, Tržaškega in iz Beneške Slovenije. Škoda, da organizatorji niso povabili tudi kakšen zbor s Koroškega, to je iz dežele, ki je trenutno v središču pozornosti slovenske javnosti. Sobotni nastop je pričel mešani pevski zbor »Lojze Bratuž« iz Gorice, ki je pod vodstvom Stanka Jericija pel skladbe Jannequina, Karla Pahorja in dirigentovo priredbo slovenske ljudske »Rasti, rasti, rožmarin«. Sledil je mešani zbor »Majnik« iz Zgonika, ki ga vodi Herman Anto-

nič, nato mešani zbor »Rupa - Peč« pod vodstvom Zdravka Klanjščka, moški pevski zbor »Kras« iz Dola - Poljan (vodi ga Pavlina Komel), zelo številni mešani zbor društva »F.B. Sedej« iz Števerjana (dirigent Herman Srebrnič), moški zbor »Fantje iz pod Grmade« pod vodstvom Iva Kralja in za zaključek mešani zbor »Pod lipo« iz Barnasa v Beneški Sloveniji (dirigent Nino Specogna).

Naslednji dan, v nedeljo, so nastopili naslednji pevski zbori: deklški zbor »Devin« (dirigent Herman Antonič, tudi imena ostalih dirigentov navajamo v oklepaju), moški zbor »Štmaver« (Gabrijel Devetak), mešani cerkveni zbor iz Doberdoba (Karlo Lavrenčič), mešani zbor »Štandrež« (Ivo Bolčina), Goriški deklški zbor (Lojzka Bratuž), moški zbor »Brda« iz Krmina - Plešivega (Zdravko Klanjšček), zbor »Planinka« iz Ukeve, ki je že star znanec te pevske revije (Franc Sivec), moški zbor »Mirko Filej« iz Gorice (Zdravko Klanjšček), in kot gost mešani zbor od Sv. Ivana pri Trstu (Neda Žerjal). Ta zbor je s svojim kvalitetnim podajanjem dostojno zaključil revijo.

»Cecilijanka« nima tekmovalnega značaja, saj hoče le omogočiti nastop čimvečjemu številu naših zborov in jih tako vzpodbuditi pri njihovem nadaljnjem delu, vendar je treba zabeležiti, da so se tudi letos nekateri še posebej odlikovali in izstopali iz večine nastopajočih zborov. Ti zbori so s svojimi večjimi umetniškimi stremenji pokazali smer, kam in kako naj se razvija kulturno delo množičnega značaja, kamor nedvomno sodi zborovsko petje.

Kratke z Goriškega

Slovenska skupnost za Goriško je predložila goriškemu županu resolucijo, ki zahteva ponovno uvedbo večernih oddaj na radiu Trst A, v skladu z željami slovenskih poslušalcev, ki so v velikem številu izrazili negodovanje nad prezgodnjim zaključkom programa te radijske postaje. Delegacija deželne Slovenske skupnosti pa se je 16. t.m. v Krminu sestala s predstavniki Furlanskega gibanja, s katerimi so razpravljali o bližnji ratifikaciji osimskega sporazuma in o ukrepih za odpravo posledic potresa v Furlaniji.

V nedeljo, 21. t.m., so bile na vseh slovenskih osnovnih šolah na Goriškem volitve v medrazredne svete. Starši so za vsak razred posebej izvolili enega zastopnika, ki jih bo nato predstavljal v medrazrednem svetu ustrezne šole. Učitelji goriškega didaktičnega področja pa so zaradi odstopa ene učiteljice volili še svojega zastopnika v okoliški svet, ki bo nadomestil prejšnjo članico tega telesa. V nedeljo, 28. t.m., pa bodo na slovenskih srednjih šolah na Goriškem volili predstavnike v šolski svet. Volišče za klasični licej, učiteljske in nižjo srednjo šolo bo v ulici Alviano, za trgovsko šolo pa v ulici Vittorio Veneto.

Predsednik dežele Furlanije - Julijske krajine Antonio Comelli je v petek, 18. t.m. obiskal Posočje, kjer si je ogledal novi nasebni montažni hiš v Breginju in Podbeli, ki so ju zgradili po septembrskem potresu v dobrih dveh mesecih. Comellija je sprejel na mejnem prehodu na Robiču in spremljan na obisku predsednik slovenske vlade Andrej Maric.

V soboto, 20. t.m. so v Sovodnjah slovesno proslavili 25-letnico nepretrganega delovanja občinske uprave. Na slovesnosti v domačem Kulturnem domu je govoril župan Jožef Češcut, ki je že vsa ta leta na čelu sovodenjske občine.

Prejeli smo

Pismo občinskemu svetu v Sovodnjah

Podpisani starši osnovnošolskih otrok Rupe-Peči naprošamo, da bi v občinski proračun za leto 1977 bila vnešena naslednja nujna postavka:

PREUREDITEV ŠOLE RUPE-PEČI

Gospa Troha je zagotovila, da bo koncem tega leta pustila proste šolske prostore, ki jih ima v najemu.

Prosimo zato, da bi takoj nato začeli z urejanjem teh in vseh drugih prostorov.

1. Nujno potrebna je učilnica za V. razred, kakor tudi soba za sestanke učiteljev in staršev, ki bi istočasno služila tudi kot soba za učitelje.

2. Iz vzgojno zdravstvenih razlogov je ravno tako nujno potrebna telovadnica, ki bi se jo dalo nasloniti na stranski zid šole, kakor je bilo že o tem govorjeno.

3. Tudi sanitarije ne odgovarjajo potrebam osnovne šole in bi jih bilo potrebno preurediti.

4. Segrevanje šolskih prostorov je vedno hudo pomanjkljivo, zato pričakujemo, da bo občinska uprava namestila centralno kurjavo.

5. Ob deževju je popolnoma pomanjkljiv odtok vode z dvorišča šole, tako da si naši otroci vedno napolnijo čevlje z vodo, ko grejo v šolo ali prihajajo iz nje.

6. Isti problem odtoka je v vrtcu.

Uverjeni smo, da bo občinska uprava vsaj do prihodnjega šolskega leta uvedla omenjene preureditve.

Sledijo podpisi

—o—

V galeriji »La bottega« v ulici Nizza v Gorici so 16. t.m. odprli razstavo grafičnih listov slikarja Lojzeta Spacala iz Trsta.

Pred 70 leti je umrl Simon Gregorčič

V sredo, 24. t.m., je poteklo 70 let, odkar je v Gorici umrl priljubljeni slovenski pesnik, »goriški slavček« Simon Gregorčič. Nekateri starejši Goričani se gotovo še spominjajo dneva njegove smrti, ki je globoko odjeknila med Slovenci v mestu in okolici in sploh v celotni slovenski javnosti, saj so ljudje njegove blagglasne pesmi, polne ljubezni do domovine, kmalu sprejeli za svoje, tako da so nekatere tudi ponarodele.

Simon Gregorčič se je rodil 15. oktobra 1844 v gorski vasi Vrsno pri Kobaridu. normalno in gimnazijo je obiskoval v Gorici, prav tako tudi semenišče. Svojo prvo službo je nastopil blizu rojstnega kraja, leta 1868 v Kobaridu. Vsa nadaljnja življenjska pot je tesno povezana z ožjo Goriško, saj je bil leta 873 premeščen v Rihemberk (sedanji Branik) leta 1882 je postal vikar na Gradišču nad Prvačino, bil leta 1887 začasno upokojen, v času med 1897 - 1899 je ponovno prevzel vikariat na Gradišču, leta 1903 pa se je naselil v Gorici, potem ko je prodal svojo majhno pristavo na Gradišču, kjer je do takrat živel. Ne bomo na tem mestu podrobno opisovali književno delo pesnika Simona Gregorčiča. Opozorimo naj le na nekatera obeležja na Primorskem, ki so bila postavljena v pesnikov spomin. Spominsko ploščo so na njegovo rojstno hišo

postavili že leta 1908, ob tej slovesnosti so istega dne odkrili tudi nagrobni spomenik na pokopališču pri Sv. Lovrencu v bližini Vrsnega, kjer je Gregorčič pokopan. Znano je tudi, da so goriški Slovenci na Katarinijevem trgu, kjer je živel Gregorčič zadnja leta življenja zasadili spominsko drevo, v samem mestu pa nosi danes po njem ime slovensko učiteljske.

Gregorčič je dobil spomenike v Braniku, Novi Gorici in Kobaridu, najpomembnejši spomenik pa je gotovo rojstna hiša, ki je bila po zadnji vojni odkupljena od Gregorčičevih sorodnikov in preurejena v muzejsko zbirko. Hiša je bila odprta za javnost pred dobrimi desetimi leti, ob 60-letnici Gregorčičeve smrti, v njej pa si obiskovalec lahko ogleda grafični prikaz njegovega življenja in dela, opremljen s številnimi fotografijami in faksimili dokumentov, razstavljene so nadalje vse izdaje njegovih pesniških zbirk, knjižna dela, ki govorijo o njem, prevodi pesmi v tuje jezike, nekateri pesnikovi osebni predmeti, fotografske in slikarske portretne upodobitve itd. Celotna razstava v Gregorčičevi rojstni hiši je urejena tako, da v povezavi s prikazom pesnikovega življenja in dela dobimo širši vpogled v zgodovino goriških Slovencev od časa Gregorčičevega rojstva do novejših dobe.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Knjiga »Posvet o slovenskem šolstvu v Italiji«

Pred kratkim so objavili knjigo »Posvet o slovenskem šolstvu v Italiji«, ki jo je izdal Slovenski raziskovalni institut v Trstu. Knjiga vsebuje referate, prispevke in razpravo s posveta o slovenskem šolstvu v Italiji, ki ga je priredil omenjeni institut od 25. do 27. septembra lani v Trstu. Založništvo tržaškega tiska je poskrbelo zdaj za objavo celotnega gradiva, ki naj dokumentira in poglobi preučevanje šolskih problemov, obenem pa omogoči temeljitejšo obveščenost javnosti — je rečeno v uvodni opombi. Slovenski raziskovalni institut v Trstu in Založništvo tržaškega tiska sta poskrbela za objavo gradiva v slovenščini in italijanščini v prepričanju, da je v razmerah, v katerih živijo Slovenci v Italiji, zelo pomembno obveščanje italijanske javnosti o slovenskih problemih.

V knjigi, ki šteje nekaj nad 250 strani, se po uvodni besedi prof. Viljema Černa vrstijo referati in posegi s posvetovanja. Boris Lipužič razpravlja o usmerjenem izobraževanju kot težišču reforme vzgojno - izobraževalnega sistema, Avgustin Malle podaja »Pregled razvoja in problematike slovenskega osnovnega oziroma dvojezičnega obveznega šolstva na Koroškem, Andrej Šavli pa poroča o slovenskih učnih knjigah v porabskih šolah, t. j. v šolah slovenske manjšine v Porabju na zahodnem Madžarskem. Ti referati, ki se nanašajo na šolstvo v Sloveniji, na Koroškem in v Porabju, so bili mišljeni seveda samo kot dopolnilo k ostalim referatom, z namenom, da bi bila možna primerjava. Zanimiv je naslednji podatek iz Mallejevega referata: »Po odpravi dvojezične šole leta 1958 je prijavljenih k slovenskemu pouku v ljudskih šolah povprečno samo 14 odstotkov učencev vse Koroške. Danes, 35 let pozneje, se...

uči slovenskega jezika na Koroškem okrog 80 odstotkov manj učencev, čeprav prištevamo k celotnemu številu učencev tudi učence nižje stopnje zvezne gimnazije za Slovence v Celovcu! To ni enakopraven, še manj pa normalen razvoj!

O slovenskem šolstvu v Italiji pa razpravlja jo Darko Bratina, Pavel Petricig, Marija Pirjevec, Karel Šiškovič, Pavel Stranj, Sergij Lipovec, Nadja Filipčič, Marta Ivašič, Suzi Pertot, Verena Koršič, Aljoša Volčič, Žarko Hrvatič, Nerina Švab, Zora Saksida, Živa Gruden kot referenti, s prispevki pa Franc Škerlj, Igor Tuta, Pavel Fonda, Vladimir Vremec, Lelja Rehar-Sancin — zanimive so njene izkušnje s poukom na zasebnih tečajih slovenščine za Italijane, ki jih obiskujejo delno tudi že poitalijančeni Slovenci — dalje Viljem Černo, ki poroča o stanju šolstva v Beneški Sloveniji in Egidij Košuta, ki prikazuje poklicno usmerjenje na slovenskih šolah v Trstu. Zadnji del knjige obsega debato.

Knjigi bi lahko očitali, da je večina referatov napisanih preveč uradno, v tistem aktivističnem slogu, ki ga dobro poznamo, premalo neposredno in brez pravega poslušanja za življenjsko problematiko, za žive človeške probleme. Tako npr. referati — posebno tisti o koroškem šolstvu — nič ne povedo o globljih vzrokih potujčevanja. Zakaj se ljudje potujčujejo? Ne-

dvomno zato, ker so šli skozi nemško šolo. A zakaj pošiljajo starši, ki sami še govorijo slovensko in so celo obiskovali šole z dvojezičnim poukom, zdaj svoje otroke samo k nemškemu pouku, o tem ne zvemo ničesar. Temu ne more biti vzrok samo strah ali pritisk, morajo biti še drugi, globlji, psihološki, politični gospodarsko-socialni, kulturni ali drugi vzroki. Zvračati vse zgolj na pritisk je preveč enostavno. Mogoče so ljudje iz kakršnegakoli razloga razočarani nad slovenstvom. Zanimivo bi bilo zvedeti, zakaj. Le malokdo, če sploh kdo, postane narodni odpadnik samo zaradi tega, ker mu tuj jezik bolj ugaja kot njegov materin jezik, ali morda zato, ker se boji, da ga bo kak policaj krivo pogledal. Lahko pa si je predstavljati, da postane odpadnik, če smatra, da je njegov narod premalo samozavesten in da se sam vda v vlogo večne manjšine, v vlogo večne podrejenosti v vsaki državi, v kateri se znajde, ali pa zato, ker sliši neprestano poniževati slovensko zgodovino in se mu zdi, da nima biti na kaj ponosen kot Slovenec. Od tega tudi nima nobenega, ne moralnega ne gmotnega zadoščenja, od njega se zahtevajo vedno same žrtve itd.

Dobra stran knjige pa je v tem, da je polna zanesljivih statističnih in drugih podatkov, tako da je neobhodno potrebna vsakomur, ki se ukvarja s slovenskim zamejskim šolstvom. Škoda samo, da manjkajo vsaj glavni podatki o zgodovini zamejskega slovenskega šolstva, da bi jih lahko primerjali z današnjimi.

V jezikovnem pogledu je knjiga korektna. Moti pa beli ovitek, kajti to je ena izmed tistih knjig, ki si jih človek shrani kot priročnik in vir, h kateremu se pogosto vrača, zaradi tega pa bi bil mnogo primernejši barvni ovitek, ki se manj maže.

Arheološko odkritje

Pred kratkim je hrvaški katoliški štirinajstdnevnik »Glas koncila« poročal na prvi strani pod velikim naslovom, da je bil najden v Sremski Mitrovici nagrobni napis svetega Ireneja. Ta je bil prvi škof v nekdanjem rimskem Sirmiumu, kot se je mesto tedaj imenovalo, in je umrl mučeniške smrti leta 304. Kamenito ploščo, ki je visoka približno pol metra, so odkopali arheologi beograjskega Arheološkega instituta in Francoske arheološke šole iz Rima. Kopali so na kraju, kjer so se začela izkopavanja že leta 1885 in kjer so že pred štirimi leti našli dva zanimiva ranokrščanska napis. Pri letošnjem odkopavanju so našli najprej na nekaj starodavnih grobov, ki pa so bili že izropani, v večji globini pa so odkrili ostanke zidov neke zgradbe, verjetno nekdanje cerkve, in zato zadeli ob kamenito ploščo, v katero je bil vklesan v latinščini napis: V baziliki našega Gospoda je postavil Ireneju ta spomin Macedonij skupaj z M... (nadaljnje črke tega imena so zabrisane) in Evenatom. Pod tem napisom je vklesan križ z grškima črkama Alfa in Omega in palmovo vejico. Arheološka skupina, ki je odkrila ploščo in ki sta jo vodila beograjski arheolog prof. Vladislav Popović in francoski arheolog prof. Jean Guillaume, upa, da bo še kaj našla, vendar pa meni, da so nekdanji prebivalci Sirmija odnesli ostanke trupla svetega Ireneja kam proč na svojem begu pred prodirajočimi Huni, Goti ali Avari, morda v Grčijo ali v Italijo. Vsekakor je tudi najdba Irenejeve nagrobne plošče zelo važna, ker po-

trjuje zgodovinske podatke o ranokrščanski dobi v Sirmiju.

Zdaj pričakujejo arheologi, da bodo prej ali slej odkrili kake dokaze o bivanju svetega Metode v Sirmiju. Kot znano, je bil Metod sirmijski nadškof, ker je mesto v 9. stoletju spadalo k panonski slovenski državi kneza Koclja. Njegova država je obsegala Panonijo južno od Donave, njeno središče pa je bilo pri Blatenskem jezeru. Na jugu je bila njena meja verjetno Sava od Kranjske do izliva v Donavo. Na to, da je spadala dežela med Dravo in Savo nekdanj k panonski slovenski državi, spominja še danes njeno ime Slavonija, t.j. Slovenija, pa tudi nekdanje kajkavsko narečje tamkajšnjih prebivalcev.

»Glas koncila« se ukvarja v drugem članku s prevodom obsežne knjige »Rani srednji vek« iz angleščine v srbsčino. Knjigo je napisalo trinajst znanih zahodnih strokovnjakov pod vodstvom Davida Talbota Ricea, profesorja za umetnost na univerzi v Edinburgu. V knjigi pa so hude napake, kar zadeva narode slovanske jezikovne skupine. Tako je npr. tam rečeno, da so se Bolgari, ko so sprejeli krščanstvo, odločili kot vsi ostali Slovani razen Poljakov, za bizantinsko pravoslavno Cerkev, medtem ko bi moralo biti vsem znano, da se je polovica slovanskih narodov odločila za katoliško rimsko Cerkev, tako Hrvati, Slovenci, Čehi, Slovaki, Poljaki in Lužiški Srbi. V knjigi je tudi rečeno, da so bili Bolgari prvi slovanski narod, ki se

Kulturne novice

V torek je umrl znani francoski pisatelj André Malraux, ki je zaslovel zlasti s svojim obširnimi romanom »Condition humaine« (Človeško stanje). Pod De Gaulleom je bil najprej minister za informacije in nato minister za kulturo. Kot tak je bil eden izmed prvih zahodnjakov, ki je začel navezovati stike s Maovo Kitajsko.

V Tržaški knjigarni je v prodaji revija »Mladje«, glasilo koroških pisateljev. Priporočamo jo vsem, ki hočejo spoznati, kako gleda mlajši rod na današnjo stvarnost na Koroškem.

ZA PRIHRANEK HONORARJEV?

Spričo napovedanih mohorjevih knjig vseh treh Mohorjevih družb je slišati želje, da naj bi družbe izdajale bolj kvalitetno leposlovje, čeprav prevode, in manj slabokrvnih in začetniških povesti ter ponatisov. Mnogi današnji slovenski pisatelji ne morejo objaviti svojih del in zaradi slabe možnosti za objavo tudi manj pišejo, kot bi lahko, Mohorjeve družbe pa se pod roko dogovarjajo za objavo z ljudmi, ki jim ni mogoče priznati pravega pisateljskega daru, ali ponatiskuje davno zastarela dela. Ali je v tem kak sistem, da bi si prihranila honorarje?

(Dalje na 7. strani)

Sodobno kmetijstvo

Naši zadružniki na obisku v Sloveniji

1. Ogled sodobnih zadružnih hlevov

Na povabilo Zadružne zveze Slovenije so se člani Kraškega zadružnega hleva v Praprotnu, na čelu s predsednikom Mirkom Radovičem in v spremstvu predstavnikov Kmečke zveze Lucijana Volka in izv. E. Bukavca, ki sta sodelovala pri organiziranju izleta, ter v spremstvu dr. V. Vremca s Pokrajinskega kmetijskega nadzorništvu v Trstu, ogledali pred 10 dnevi nekaj sodobnih zadružnih hlevov v okolici Ljubljane in Postojne ter najnovejše vzgojne oblike terana pri Komnu, vzorno kmetijo v Filipčjem Brdu ter klet Kmetijske zadruge Kras v Sežani. Zadružniki s Praprota gojijo že več let tesne stike s kmetijskimi organizacijami in inštituti v Sloveniji. Predstavniki Zadružne zveze so si pred nekaj meseci ogledali zadružni hlev v Praprotnu in ob tej priložnosti povabili naše zadružnike v Slovenijo. To je bil drugi letošnji strokovni izlet zadružnikov iz devinsko-nabrežinske občine. Prvega je organiziralo Pokrajinsko kmetijsko nadzorništvu iz Trsta pri čemer so si zadružniki ogledali nekaj zadružnih in nekaj velikih zasebnih hlevov v raznih krajih naše dežele.

V Sloveniji so opazni veliki napor, da bi pridelovanje mleka posodobili in tako zagotovili resjcem primerne dohodke. To je sploh osnoven problem sodobnega kmetijstva in ker je Slovenija ubrala zelo zanimive poti tako v gradnji kot tudi v organizaciji hlevov ter reji krav mlekaric, je umestno, da se naši živinorejci seznanijo z napor in dosežki Slovenije na tem področju. Kljub različnim razmeram, v katerih delajo naši živinorejci, so taki stiki koristni in vsestransko spodbudni, kot so ponovno lahko ugotovili naši zadružniki. Obisk zadružnega hleva pri Brezovici na ljubljanskem Barju in hlevov Kmetijske zadruge Postojna - hlevi v Hruševici in komaj dograjen hlev Veliko Brdo pri Hruševici nedaleč od začetka avtoceste Razdrto - Vrhnika, je pustil vsem udeležencem strokovnega izleta globok vtis, da ne omenjamo prijaznosti in gostoljubnosti, katere so bili deležni.

Prosta reja se uveljavlja - Novi gradbeni sistemi

Sistem proste reje krav se je v zadnjih letih močno uveljavil v Sloveniji, saj omogoča visoko stopnjo mehanizacije in s tem zmanjšanje človekovega dela, kar je v živinoreji posebno pomembno. Star način gradnje, ko so najprej zgradili temelje, nato zidove in nazadnje streho, so skoraj povsod opustili. Sodobna gradnja hlevov, hlev pri Brestovici in hlev Veliko Brdo, temelji na polindustrijskem postopku, na montažni gradnji. Zidarskih del je pri tem postopku zelo malo. Na lameliranih lesenih nosilcih (ta švedski postopek se je močno uveljavil) postavijo takoj streho, kar omogoča delo tudi v dežju. Gradnja torej teče brez zastojev. In to je odločilno, če hočemo poceniti gradnjo hlevov. Povrh sistem brez podpor- nih stebrov zahteva najmanj vzdrževanja in omogoča hitro gradnjo. V sodobnih hlevih za prosto rejo krav ni nobenih kanalov pa tudi ne krmilnih korit. Vse podne povr-

šine so ravne, iz betona in v treh ravneh, ki pa se med seboj razlikujejo komaj za 10 do 20 cm. Po sredini hleva je široka krmilna miza, z vsake strani pa sta dve vrsti ležalnih boksov. Na krmilni mizi je krmilna pregraja, ki omogoča zapiranje krav v času krmjenja. Vsaka krava ima svoje ležišče v ležalnem boksu. Ti so urejeni tako, da krave v njih samo ležijo. Ko krava vstane, jo cev nad boksom prisili, da z zadnjimi nogami stopi z boksa. Krave na ta način blatijo le blatne hodnike, ležišče pa ostane suho in čisto. V hlevu je oddelek za zasušene krave, pa oddelek z boksi za breje junice, boksi za telitve, več individualnih in nekaj skupinskih boksov za teleta. Molžišče je na ribjo kost, kar omogoča fiziološko molžo. V prizidku, kjer je molžišče, so še mle- karnica s strojnico, sanitarije in pisarna. Ob molžišču je predviden poseben prostor za veterinarske preglede krav.

V hlevih za prosto rejo dela človek le malo. Molža poteka v molžiščih, krmljenje je zelo mehanizirano, odstranjevanje gnoja pa avtomatizirano. Slednje poteka s pre- klopnimi strgali in pehali, ki potiskajo gnoj- evko v mešalno jamo zunaj hlevov. V njej je črpalka, ki gnojevko meša in drobilec. V posebni napravi (separator ali dekanter)

ločijo trdni del gnojevke od tekočega. Trd- ni del skladiščijo zraven separatorja. V naj- sodobnejšem hlevu Slovenije v Velikem Br- du so predvideli tudi biološko obdelavo: te- koči del odteka v prostor, kjer poteka bio- loška obdelava. Na kraju odteka biološko obdelana tekočina v jezerce s prostornino približno 4000 kub. m.

Biološka obdelava gnojevke

Biološka obdelava gnojevke je seveda draga stvar. V Velikem Brdu so jo oblasti predpisale zaradi bližine postojnske jame, vendar so jo brez nadaljnega — spomnimo se kritik na račun Kraške zadružne mlekar- ne, da razmetava javni denar — vključile v stroškovnik, pa čeravno so naprave stale 600 milijonov starih dinarjev (dobra tretjina ceotnih stroškov). Hlev v Velikem Brdu bo sprejel 240 krav, premore pa tudi 290 živali. Posebne zahteve lokacije (valovit teren) in pa biološka obdelava gnojevke so celotne stroške močno podražile, pri čemer znaša ta delež 1.600.000 starih dinarjev na stoji- šče. Kakorkoli že, projekt je bil v celoti spre- jet in tak tudi financiran. 70 odst. krijejo s 3 odst. dolgoročnim posojilom, ostalo iz lastnih skladov.

Novi časi v zadružništvu v Sloveniji

Za konec tega dela poročila nekaj besed o vodenju zadružnih hlevov v Sloveniji. Če primerjamo njihov sistem z našim, vidimo, da ni njihov tako slab, kot se zdi na prvi pogled. Predvsem gre za samostojno gospo-

(Dalje na 8. strani)

Arheološko odkritje

(Nadaljevanje s 6. strani)

je pokristjanil, kar pa je očitna neresnica, ker ne upošteva, da so se že prej pokristjanili Hrva- ti, Slovenci in Slovaki (morda tudi Čehi). »Glas koncila« protestira proti takemu pačenju zgo- dovine, pri tem pa jo, žal, sam pači, ko trdi, da so bili Hrvati tisti, ki so prvi med vsemi

S TRŽAŠKEGA

STALNO SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU
GOSTOVANJE SLOVENSKEGA LJUDSKEGA
GLEDALIŠČA IZ CELJA v počastitev 100-letnice
pisateljevega rojstva:

Ivan Cankar

POHUJŠANJE V DOLINI ŠENTFLORJANSKI
farsa v treh dejanjih

Scena in kostumi	Meta Hočevarjeva
Lektor	Majda Križajeva
Režija	MILE KORUN

V torek, 30. t. m. ob 20.30 v gledališču »G. Verdi« v GORICI za Goriški abonma;

v sredo, 1. decembra ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu abonma red D — mladinski v sredo in Red E;

v četrtek, 2. decembra ob 16. uri za abonma red H v Kulturnem domu v Trstu.

—o—

NAŠE PRISRČNE ČESTITKE

Gospa Cili Bitežnik iz Gorice, vdova po pokojnem dr. Josipu Bitežniku, našem nepozab- nem sodelavcu, je obhajala 22. t. m. svojo 85- letnico. K temu jubileju ji prisrčno čestitamo in ji želimo še mnogo let zdravja in življenj- skega veselja.

Uredništvo in uprava Novega lista

slovanskimi narodi sprejeli krščanstvo, češ da je bilo zaključeno pokristjanjevanje že okrog le- ta 820 pod knezom Borno, medtem ko so se po- kristjanili Bolgari šele okrog leta 864 pod kne- zom Borisom. Pri tem seveda vsi pozabljajo na Slovence, katere je začel spreobračati že sveti Amand v začetku tretjega desetletja 7. stoletja, glavnina Slovencev pa je bila že pokristjanjena v začetku sedemdesetih let 8. stoletja, kot pri- ča slovita salzburska kronika »Spreobrnjenje Bavarcev in Karantancev«. Pri tem pa niti ni upoštevano, da so verjetno že mnogo prej pri- hajali med Slovence in druge slovanske naro- de arijanski gotski misijonarji. Sploh pa so ta- ke šovinistične polemike, kateri slovanski narod je prej sprejel krščanstvo, nesmiselne. Vsak naj se omeji na raziskavanje lastne zgodovine po- kristjanjenja in naj ne išče primerjav z drugimi narodi, z očitnim namenom, da bi šovinistično povzdigoval lastni narod pred drugimi. Sploh pa nima takomenovano slovanstvo pri pokri- stjanjenju nič opraviti, kajti to je bilo odvisno od zgodovinskih razmer in političnega ter geo- grafskega položaja posameznih narodov, ne pa od njihove etnične pripadnosti ali od njihovega jezika. Zato je treba tako povzdigovanje enega slovanskega naroda pred drugim, kar zadeva pokristjanjevanje in sploh ves zgodovinski ra- zvoj, kar najostreje zavrniti in to v interesu zgodovinske resnice in objektivnosti.

—o—

V avstrijskem šovinističnem tisku in v ena- kih političnih krogih so se pomnožili napadi na slovensko gimnazijo v Celovcu, ker prihaja iz nje zavedna mladina. Novonacistični krogi vi- dijo v njej »strup«.

J. Š.

NAŠA LEDINA

Na več načinov se ubogi kristjan lahko ubrani tistih, ki mu (v šahovskem smislu) strežejo po življenju. Najučinkovitejši je in ostane matni napad. Najpogostejši je pridobitev materiala. Dosti manj uporabljen, a vendarle zdrav in neoporečen postopek, pa je blokada, zapora nasprotnika.

V vojaških prispodobah, ki jih načelno sicer odklanjamo, a ki se jih (moč tradicije!) ne moremo povsem znebiti, bi prvi pripomoček pomenil atentat na njegovo veličanstvo, drugi zdesetkanje njegovega vojaškega spremstva, tretji obleganje njegovega vrhovnega poveljstva.

Kot iz pravega, tako je iz šahovskega obleganja moč iztisniti nemajhne koristi. Taka korist je izsiljena žrtev kmeta ali figure, nekak izpad, s katerim bi se obleganec (kaj pa mu ostane drugega) rad izvil iz oblegovalčevih klešč. Ali vzemimo zadušni mat: obleganec umre izstradan in izčrpan. Sedaj pa vprašanje: se da tudi na šahovnici ponoviti kitajski zid, tisti idealni zid, ki tako temeljito ločuje nasprotnika, da prepušči kvečjemu psovko, prestreže pa puščico? Da si ne moreta, dasi prav eden ali oba hlepita po spopadu, drug drugemu storiti najmanjšega zla?

Da se! Študija neznanega avtorja, ki je z rešitvijo vred spodaj bralcu na razpolago, nam to dokazuje. Kar rešite jo in se zastrmite v njen končni položaj! Vsaj mi, ko smo ga prvič zagledali pred sabo, smo zadržali dih, ne pa vzklika: »Čudovito!«

BELI: Kd2, Ld1, Ld8, a2, b2, c3, d4, e5, f4, g4, h3.

ČRNI: Kb5, Ta6, Tb7, La5, a3, b4, c5, d6, e7, f6, g5, h4.

Beli na potezi remizira.

1. La4+ Ka4:

Alternativa je 1... Kc4, 2. Lb3+Kb5, 3. La4+ z večnim šahom in torej prav tako remijem. 2. b3+ Kb5, 3. c4+ Kc6, 4. d5+ Kd7, 5. e6+ Kd8, 6. f5!!

Pozicija je popolnoma blokirana. Ali bolje: šahovnica je razpadla na ločena predela. V spodnjem se beli kralj nemoteno sprehaja, v zgornjem se črno topništvo trdnjav in lovca nemočno zaganja v obzidje kmetov. Na kupčijo, ki bi želela odvzeti obleganje, kot 6... Tb5, 7. cb5: ???, beli seveda ne gre, saj ni neumen, raje nadaljuje s higijskim sprehodom lastnega kralja.

Vsako, morebiti še celo kitajsko, obzidje pušči naprej, kot nas lepo uče latinske vadnice, z zlatom otovorjenega osla. Tega živinčeta (v šahovskem jeziku se mu pravzaprav pravi skakac) pa črni nima. Zato ne more obzidja načeti, kaj šele prebiti. Remi!

—o—

NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA v

Trstu priredi razstavo ob stoletnici slovenskega učiteljskega v Kopru, na katerem se je usposabljal velik del starejše generacije naših učiteljev na Tržaškem. Razstava bo v Gregorčičevi dvorani v Trstu, ul. Geppa 9/I.

Otvoritev razstave bo v sredo, 1. decembra 1976 ob 18. uri in bo odprta od 9. do 12. ure in od 16. do 18. ure vse do všt. 6. decembra 1976.

Enemu delovnemu dnevu se je reklo *zarnada*, ponekod (Lom) pa *žold*. Odtod izraz: iti v *zarnado*, oz. v *žold*. In pojem: *žoldati*. Iti v *tabrh*, je pomenilo (Lom): delat samo za košto, torej brez plačila. Medtem ko: iti v *roboto*, pomeni iti v delo za skupne srenjske potrebe ob lastni hrani in seveda brez plačila. Takšen delovni dan (neplačan, za srenjo) je *robota*.

Strmejša poti so bile včasih tlakovane s kamenitimi skrilami, da jih ni voda razdirala. Taka pot je *lašta*, lahko tudi *kašta*. Slednje se rabi tudi za podporni zid vesečemu svetu, zid brez malte. Tak grič podpira npr. *laz*, njivo v grivi. Iz take njive mečejo stran mnogo drobnega kamenja, to je *grič*. Zagrajeno oz. dobro zagrajeno polje, travnik, ali kak nasad, ograjeno z ogrado, je *ograjna*. Pojem ustreza približno temu, kar je v ital. orto. S polja vozijo pridelek pogosto z *voznico* (voziček z dvema drogoma, med tema še spredaj počez drog, tako da pelje oz. vleče le ena oseba), ali s *koreto* (le eden vlečni drog, spredaj počez na križ krajši drog, tako da vlečeta dve osebi). Samokolnica je *karčula* (v Strmcu *samotenca*, v Žabnicah *radlca*).

Nekako štiri metre dolgo poleno je *štak*, za v metre zložiti, en meter dolgo pa *metrca*. Železna spona za tramove je *klaunfa* (klaufa). Debeli deska je *brjon* ali *tavalon* (Lom). Železni drog, s katerim so nekoč zapahovali vrata, je *šprajnga*. Vlečna vrv od komata do šajtov pa *strajnga*. Šajtom rečejo (Lom) tudi *zaritniki*. Droban drat je *čuk'ž'n*. Nahrbtnik je *ruksak*, v Lomu *punkel*. Grbast človek je *punklast*, ima *punkel*.

Prvi travi rečejo *arnica* (menda jarnica), drugi *otava*, tretji *otavč*, četrti *drugi otavč*, itn. Sušna trava, ki malo da, t.j. v pustnem svetu, je *klasenca*. Ona trava, iz katere trdih korenin so delali krtače, je *šilc*. Velika rjuha za spravilo sena, listja je *kazlovka*.

Za dež se reče, da *štrka*, ko začne padati po-

čas, kaka kaplja. Drobnost in bolj redko rosenje dežja se reče, da dež *mrcini*; nekoliko gostejše, da *mrlji*; še gostejše, pa *rosi*. Sonce po dežju *sine* (siniti) skozi oblake. Večerne megle pred zatonom lahko *podgorijo*. Voda iz korita je *koričenca*, iz šterma *štermarca*, dalje *deževnica*, *skalenca*. Sodček za vodo v senožitih je *pitrih* (Lom). Ovčji mehur pa *kaznénk*. Stara mera je *polovnica*, približno en mernik.

Tečaj pri vratih je *kajnar*, podboj pa *rožanc*. Zanka za loviti zajce je *zanka*, drugače kamba. Vedro z železno kambo (držajem) je kambač. Beseda je odtod, da je bil kambač prejšnji. Vedro je *kangla*. Stolica je *kandreja*, tudi kadreja. Razmetana šara je *klump* (Volče), tudi slaba družina. Nekoliko boljše družina pa *klapa*. Lasje, nekoliko šaljivo, prezirljivo, v šaljivo klenem govoru so *pihli*. »Te primem za pihle«, pravi očanec (pa ne misli resno), »potem boš že videl.« (V tem govoru je pol zares pol za šalo, uporabljamo ga zato, da kake osebe ne prizadenemo; imenovali bi ga »slikoviti govor«, ker ima polno prispodob in posebnih besed z zvenom, ki naj od njega resne vsebine odvrnejo pozornost prav zaradi prispodob in omilijo karajoč namen. Način je znan ali ga umejo po vsem Primorskem).

(Dalje)

—o—

Vzhodno Turčijo in sovjetski del Kavkaza je zadel hud potres, ki je zahteval na tisoče smrtnih žrtev. Njihovo število pa trenutno še niti približno ni znano.

Edvard Kardelj je izjavil, da je mogoče rešiti koroško vprašanje le v razgovorih avstrijske vlade z manjšino.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. ♦ Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157 ♦ Odgovorni urednik: Drago Legiša ♦ Tiska tiskarna Graphart, Trst - ulica Rossetti 14 - tel. 77-21-51

Naši zadružniki na obisku v Sloveniji

(Nadaljevanje s 7. strani)

darsko enoto s primernim strokovnim vodstvom, kar postaja danes predpogoj za uspešno gospodarjenje in česar pri nas skoraj ni. Naše zadružne pobude so sicer deležne precejšnje začetne pomoči iz javnih skladov in s strani pristojnih strokovnih uradov, toda takrat, ko naj bi delo v zadružnih objektih steklo, se znajdejo same, skoraj praviloma brez primerne strokovne vodstva (tu tiči vzrok, zakaj mnoge zadružne pobude pri nas propadajo). Res je, da pri nas ljudje samostojno pristopijo k zadruzi, zadruga so sicer popolnoma svobodne in tako njih člani, ampak največkrat so prepuščene same sebi. V Sloveniji so kmetje kooperanti zadruga (k zadrugi pristopijo prostovoljno), ki jim zagotavlja stalen odkup pridelkov ter jim nudi strokovno pomoč in, že vrsto let, razne kredite za nakup kmetijskih strojev, za gradnjo gospodarskih poslopij itd. Odkar se je zanimanje družbe za kmetijstvo povečalo, je tudi povezovanje zadrug s kmetovalci močnejše in tesnejše, predvsem skrb zadruga, da čim bolj pomaga kmetom kooperantom. Na ta način so s sistemom, ki ga imajo, uvedli

novi, sodobnejše razmere (načrtovanje proizvodnje, tesno navezovanje na tržne potrebe), racionalno pridelovanje in organizacijo dela. Ob tesni povezanosti strokovnih kadrov zadrug z univerzo in kmetijskimi raziskovalnimi inštituti se kmetijstvo v Sloveniji naglo modernizira. S tem dosega boljše gospodarske uspehe. Zanimiv je bil tu pri nas podatek, ki nam ga je dal obratovodja hlevov v Hruševici, da poslujejo brez izgub in to pri pridelovanju mleka. Za kmetovalca - kooperanta je navsezadnje odločilno prav to: da so mu sadovi dela in s tem dohodki čim bolj zajamčeni. Umni kmetje se dandanes v Sloveniji vključujejo v zadružništvo (marsikaj je seveda odvisno od zadruga, pa tudi od krajevnih oblasti, oziroma od njihovega zanimanja za kmetijstvo in kmetovalce). To je ena najbolj zanimivih odkritij, ki smo jih opazili, sicer ne samo ob letošnjem obisku kmetij v Sloveniji, temveč že lani — ogled zadružnega hleva v Polščah pri Bledu in kmetij na občini Kranj. Potrditev o tem razvoju smo dobili tudi v tistem delu programa, ki se je odvijal na Krasu. O tem kaj več prihodnjič.